GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACŢIUNEA ŞI ADMINISTRAŢIUNEA:
BRAŞOVŪ, piaţa mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ḌI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe şêse lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România şi străinătate:
Pe anŭ 36 fr., pe şêse lunĭ 18 fr., pe trei lunĭ 9 francĭ.

ANULŬ XLVIII.

SĔ PRENUMERĂ:
la poşte, la librării şi pe la dd. corespondenţĭ.

ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. şi timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

NR. 23. Luni, Marţi 29 Ianuariu (10 Februariu) 1885.

Braşovŭ, 28 Ianuariu (9 Febr.) 1885.

In interpelaţiunea, ce a făcut'o d-lŭ Ladislau Vajda în adunarea comitatensă din Cluşiu la 31 Ianuariu a. c., şi a căreia cuprinsŭ îlŭ vomŭ publica în numĕrulŭ de mâne, d-sa a ḍisŭ între altele, că reuniunile de maghiarisare vorŭ face imposibilă şi în viitorŭ orîce apropiare între Românĭ şi Maghiarĭ, carĭ după situaţiunea lorŭ geografică şi etnografică arŭ fi chiămaţĭ a se apĕrá împrumutatŭ. D-lŭ Vajda a adausŭ, că déca inimiciţiile între aceste doue elemente nu se potŭ curmá, causa de căpeteniă este atitudinea *pressei maghiare.*

Déca ḍiarele maghiare, — ḍice d. Vajda — arŭ înceta numai câtva timpŭ de a mai suspiţiuna pe Românĭ, déca arŭ mai slăbì puţinŭ din atacurile şi defăimările lorŭ neîntrerupte şi arŭ tractá cestiunea naţionalităţilorŭ mai obiectivŭ, îndată arŭ începe şi foile nemaghiare a se apĕrá în altŭ tonŭ şi prin acésta s'ar face unŭ pasŭ însemnatŭ de apropiare.

Nu voimŭ sĕ analisămŭ părerea esprimată de d-lŭ Vajda. Asupra purtărei pressei maghiare faţă cu noi ne-amŭ pronunţatŭ nu numai odată francŭ şi fără reservă mentală şi suntemŭ de acordŭ cu d-lŭ Vajda, că foile maghiare sădescŭ şi nutrescŭ numai inimiciţiă între Maghiarĭ şi Românĭ. Ceea ce voimŭ a constatá aḍĭ este impresiunea ce au făcut'o lealele şi patrioticele cuvinte rostite de d-lŭ Vajda în adunarea comitatensă din Cluşiu asupra unorŭ Maghiarĭ, carĭ cu mintea lorŭ sănĕtósă şi cu logica lorŭ nemăestrită nu potŭ cuprinde nicĭdecum, de ce ar trebuí cu orîce preţŭ sĕ se mânce Maghiarulŭ cu Romănulŭ în acéstă ţéră, unde este locŭ destulŭ pentru ca amêndoi se pótă trăí în pace şi în linişte.

Trebue sĕ presupunemŭ, că în congregaţia din Cluşiu s'au aflatŭ în adevĕrŭ câţĭva Maghiarĭ de aceştia mai puţinŭ preocupaţĭ, carĭ s'au săturatŭ de meschinăriile jidano-armenescĭ, ce se sĕvĕrşescŭ sub firma „ideei de statŭ maghiarŭ“ în prejudiţiulŭ păcei dintre popórele acestei ţĕrĭ; trebue sĕ presupunemŭ acésta, căcĭ la din contră nu s'ar fi aflatŭ indemnatŭ guvernamentalulŭ „Kolozsvári Közlöny“ de a scrie unŭ articulŭ lungŭ şi latŭ ca sĕ se apere în faţa acelorŭ Maghiarĭ, despre carĭ presupune că în „ignoranţa“ lorŭ sĕu în „necunoscinţă de lucru“ ascultândŭ „cu bună credinţă“ pe d-lŭ Vajda, au fostŭ seduşĭ de a-i dá creḍĕmêntŭ.

Fóia cluşiană mărturisesce că şi între membrii maghiari ai representanţei judeţene din Cluşiu „nu numai unulŭ,“ împărtăşesce părerea d-lui Vajda. Acésta mărturisire este fórte preţiósă pentru noi fiindcă ea justifică în modŭ eclatantŭ afirmările nóstre, că ostilităţile în potriva nêmului romănescŭ nu iesŭ din sînulŭ poporului maghiarŭ ardelênŭ, doritorŭ şi elŭ de a trăí în pace cu toţĭ, ci se facŭ şi se nutrescŭ din partea terorişţilorŭ din haita guvernamentală şi din partea unorŭ fanaticĭ, carĭ neputêndu-şĭ căştigá alte merite pentru poporŭ strigă şi înjură mereu în contra naţionalităţilorŭ şi se fălescŭ că-lŭ apĕră de unŭ periculŭ închipuitŭ, ce l'ar ameninţa din parte-ne.

„Este tristŭ,“ esclamă fóia din Cluşiu, „că în locŭ de-a întîmpina recunoscinţa ce-o merită, pressa nóstră e constrînsă încă sĕ se apere; numai atâtŭ mai trebue, ca sĕ i se ia creditulŭ şi sĕ fie paralisată înaintea cetitorilorŭ maghiarĭ...“

In câtŭ privesce purtarea unorŭ gazetarĭ ungurĭ faţă cu naţionalităţile, ar fi doritŭ sĕ se găséscă şi între Maghiarĭ ómenĭ, carĭ sĕ se străduiéscă a pune odată capĕtŭ scandalelorŭ publice ce le provócă aceştĭ gazetarĭ ḍilnicŭ. Ne ţememŭ însĕ, că numai câte unulŭ de aceia mai cutéză a simpatisa pe faţă cu ideile conciliante ale d-lui Vajda, carĭ, după ḍisa lui „Kolozs. Közl.,“ „cunoscŭ pré puţinŭ starea lucrurilorŭ“; cu alte cuvinte, ómenĭ carĭ nu sunt iniţiaţĭ în meşteşugurile celorŭ ce se impunŭ societăţii maghiare cu o rară obrăsniciă.

Ne bucurămŭ însĕ, că se află şi de aceştia, carĭ, fiindcă nu se numeră între advocaţii şi juriştii rabuliştĭ, sunt numiţĭ de fóia maghiară „ignoranţĭ.“ Câtŭ pentru noi, suntemŭ de firma convicţiune, că aceştĭ ómenĭ, carĭ nu cunoscŭ nĕcazurile poporului numai din articulii foilorŭ cluşiene, ci din propria esperienţă, au de ḍece orĭ mai multă pĕtrundere în starea reală a lucrurilocŭ şi mai multă judecată sănĕtósă decâtŭ tótă céta advocaţilorŭ ungurĭ din Cluşiu. D. Vajda le-a datŭ în glasŭ acestora şi astfelŭ şi-a câştigatŭ unŭ meritŭ deosebitŭ.

Acuma se vede, că aceia, carĭ pretindŭ că vorŭ sĕ împăciuéscă pe Maghiarĭ cu Românii, 'şĭ-au greşitŭ cariera scoţêndŭ unŭ ḍiarŭ în limba română, cu scopŭ de a ne linişti pe noi, pe când ei trebuiau sĕ'lŭ scótă în limba maghiară, ca sĕ 'mblânḍéscă pe cei aţîţaţĭ de pressa ungurésca şi sĕ le vină într'ajutorŭ acelorŭ elemente încă nemolipsite din sînulŭ poporului maghiarŭ, cari au idei mai sănătóse în privinţa pacînicei convieţuirĭ a naţionalităţilorŭ.

Ne mirămŭ cum crede fóia cluşiană de a capacita pe Maghiarii, carĭ nu simpatiséză cu atitudinea ei, vorbindu-le câte verḍĭ şi uscate despre relaţiile dintre pressa francesă şi germană şi despre acelea dintre pressa maghiară şi cea din România. Pacîniculŭ cetăţênŭ maghiarŭ, care voesce sĕ trăiască în bună înţelegere cu poporulŭ românŭ, nu vrea sĕ scie de nisce argumente luate din sfera diplomaţiei înalte, pe care domnii dela Cluşiu o 'nţelegŭ aşa de rĕu. Elŭ scie una şi bună, că în relaţiile lui cu compatriotulŭ sĕu românŭ nu se tractéză de interese a duoe state diferite, ci e vorba numai de aceea, cum sĕ trăiéscă douĕ popóre diferite în unulŭ şi acelaşŭ statŭ, fără sĕ se mânce unulŭ pe altulŭ.

S'au înşelatŭ gazetarii din Cluşiu, dacă au creḍutŭ că neghiobiile şi mărşăviile, ce le producŭ ei de unŭ lungŭ şirŭ de anĭ în contra nêmului românescŭ nu vorŭ produce odată unŭ efectŭ contrarŭ intenţiunilorŭ lorŭ, Maghiarii dela ţéră s'au săturatŭ de comedia ce se jócă cu ei. Ei vĕdŭ că tóte ducŭ numai la unŭ capĕtŭ destulŭ de tristŭ: la sĕrăcirea generală. Nu mai prindŭ aḍĭ fantasteriile şi nedumeririle gazetelorŭ ungurescĭ, nicĭ chiar la publiculŭ maghiarŭ. Elŭ a începutŭ a se scârbí de atâtea minciunĭ. Noi nu putemŭ decâtŭ se salutămŭ cu bucuriă acésta apariţiune.

Nouĕ probe de „cultură.“

Intr'unŭ articulŭ de fondŭ întitulatŭ „Sznvak« guvernamentalulŭ »Kolozsvári Közlöny« dela 6 Februariu c. face din articulii fóiei nóstre o colecţiune de pasage scurte, scóse din tecstŭ, fără legătură, cu intenţiunea de a ne descrie pe noi ca ómenĭ duşmănoşĭ, pe când noi nu facemŭ decâtŭ a ne apĕrá în contră duşmăniei şi a prigonirilorŭ lorŭ. Pe basa acestorŭ tendenţióse citate, pe carĭ le numesce „şlagvortók« (Schlagwörter) şi pe carĭ le reproduce fără de a espune motivele şi ideile conducĕtóre ale articulilorŭ noştri, fóia cluşiană are cutezarea a arătá cu degetulŭ asupra nóstră şi a ḍice: »étă duşmanii statului.«

»Kol. Közlöny« vorbesce de „impertinenţe« ce le-ar cetí ḍilnicŭ în fóia nóstră. Ei bine, îlŭ întrebămŭ: póte fi o impertinenţă mai mare ca aceea de a aruncá în faţa cuiva o asemenea acusare, fără a produce nicĭ măcarŭ o singură dovadă reală pentru justificarea ei? De ce nu reproduce numita fóiă articulii noştri întregĭ, căcĭ nu din câteva »şlagvorturĭ“ ci numai din sensulŭ întregului articulŭ se póte vedé clarŭ şi limpede ce părerĭ avemŭ şi unde ţintimŭ? Ne aşteptamŭ ca întrebările, ce le-amŭ adresatŭ Cluşienilorŭ în articolulŭ »Ce mai vorŭ Cluşienii dela noi,« sĕ nu fie pe placulŭ acelora, carĭ îi aţîţă mereu în contra nóstră. Dér abstragêndŭ dela fanatismulŭ şi ura de rassă a d-lorŭ dela »Kol. Közlöny,“ óre nu s'ar pretinde dela ei, carĭ necontinitŭ se fălescŭ cu cultura lorŭ ce vorŭ sĕ ni-o impună, ca celŭ puţinŭ ca ḍiariştĭ sĕ fie lealĭ şi sĕ observe regulele bunei cuviinţe, ce se observă de ḍiaristica cultă din tótă lumea? Orĭ dóră »patriotismulŭ« lorŭ este de aşa natură, încâtŭ îi deslégă de tóte îndatoririle ce le are unŭ omŭ cultŭ în societate cultă?

Căderea Chartumului.

Scirea despre căderea Chartumului a produsŭ mare turburare în Anglia. Tótă lumea aştéptă cu nerăbdare vre-o scire despre sórtea lui Gordon. Până acum guvernulŭ englesŭ scie numai, că colonelulŭ Wilson a părăsitŭ Metammehulŭ la 24 Ianuariu şi după 36 de ore a ajunsŭ înaintea Chărtunului, pe care l'a găsitŭ ocupatŭ de Arabĭ; prin urmare Chartumulŭ trebue că a căḍutŭ în mânile Mahdiului între 24 şi 26 Ianuariu Wilson raportéză, că Arabii au deschisŭ unŭ focŭ violentŭ asupra vapórelorŭ sale, din care causă nu s'a putatŭ aropia mai tare de Chartum, ca sĕ se informeze de sórtea lui Gordon, ci s'a vĕḍutŭ silite sĕ se întórcă îndĕrăt. Douĕ din vapórele sale însĕ s'au isbitŭ de insula Tuti, unde Wilson şi ómeniĭ sĕi s'au întăritŭ în şanţurĭ fiindŭ espuşĭ focului fórte violentŭ alŭ duşmanului. Wortley raportà acésta la Metammeh, de unde plecà unŭ vaporŭ şi mântuì pe Wilson şi escorta sa.

La scirea despre căderea Chartumului, Arabiĭ au ocupatŭ Metammehulŭ şi au salutatŭ căderea capitale Sudanului cu multe împuşcăturĭ pe tunurĭ. Unŭ numĕrŭ de triburĭ, carĭ până aci se deduseră de partea Englesilorŭ, au trecutŭ la Mahdiulŭ. Tóte întrările spre Chartumŭ suntŭ ocupate de trupele arabe. In Halifiel Mahdiulŭ are patru tunurĭ Krupp de alŭ cărorŭ focŭ, precum şi de alŭ tunurilorŭ din Modurman, vapórele englese au fostŭ silite sĕ se întórcă îndĕrĕtŭ. Arabiĭ au ocupatŭ insula Tuti, care se află la întrunirea celorŭ douĕ braţe ale Nilului înaintea Chartumului. Se pare că tóte edificiile publice din Chartum suntŭ ocupate de Mahdiulŭ. După tótă aparenţa, palatulŭ este distrusŭ. Tóre rapórtele declară, că trădarea a fostŭ causa căderiĭ Chartumului, şi trădătorulŭ ar fi Faraz paşa, care comanda valurile oraşului şi care sĕ fi introdusŭ la 26 Ianuariu pe duşmanŭ înăuntru. Sgomotele despre Gordon suntŭ contraḍicĕtóre; după unele elŭ ar fi prinsŭ, după altele mortŭ.

»Pall Mall Gazette« e de părere, că Anglia nu mai póte inainta spre Chartum, dar nicĭ prin pustiă nu se péte retrage. O astfelŭ de fugă ar face pe orientalĭ sĕ declare de bĕtută pe Anglia. Garnisónele, ḍice numita fóiă, trebuescŭ tóte întărite şi imediatŭ sĕ se procédă la despresurarsa Metammehului, ca celŭ puţinŭ pe Stewart sĕ-lŭ scape, décă mântuirea lui Gordon a sositŭ pré târḍiu.

Mai tóte foile recomandă sĕ se trimĕţă trupe la Suachim, ca sĕ asigure drumulŭ spre Berber, care trebue ocupatŭ. Se crede că se vorŭ trimite trupe indiene séu din garnisónele Mărei mediterane şi din Anglia.

Rĕspunsulŭ Italiei la protestulŭ Porţii.

Amŭ comunicatŭ, că Pórta a protestatŭ în contra ocupării porturilorŭ dela Marea roşiă de către Italia Guvernulŭ italianŭ a rĕspunsŭ acum la protestulŭ Porţii, declarândŭ Mancini că ocuparea oraşelorŭ litorale nu stă în contradicere nicĭdecum cu respectarea drepturilorŭ de suveranitate ale Sultanului. Ocuparea, dice ministrulŭ italianŭ, a devenitŭ necesară prin retragerea garnisónelorŭ egiptene. »N. fr. Presse« spune că marele puterĭ nu suntŭ nicĭdecum încântate de politica colonială a Italiei, ci aprobă protestulŭ Porţii. Nu totŭ astfelŭ stă lucrulŭ cu Francia, ea înclină spre Italia. »Temps« îi dă dreptate acesteia dicêndŭ:

»Italienii vorŭ avé pe partea lorŭ dorinţele întregei Europe pentru opera civilisaţiunii ce o întreprindŭ ei adĭ cu atâta curagiu şi prin care puterea şi demnitatea lorŭ în totŭ casulŭ vorŭ câştiga..... In fine ei s'au decisŭ: Berlinulŭ era pré departe, Viena n'a întorsŭ visita; astfelŭ ei au lăsatŭ la o parte Berlinulŭ şi Viena, urmândŭ stelei Angliei.«

Francesiĭ cerŭ însă în schimbulŭ aderării lorŭ la politica colonială a Italiei, ca acésta, sĕ nu-şĭ încerce noroculŭ în Tripolis. Décă Italia va ţinea sémă de acéstă dorinţă a Franciei, nu putemŭ afirma, căcĭ e sciutŭ cu totă siguritatea, că ţinta şi dorinţa Italiei este ocuparea Tripolisului. Spre a-şĭ ajunge scopulŭ Italia lucréză mână în mână cu Anglia şi în cercurile cele mai bine informate din Roma se crede ca contractată o intervenţiune a Italiei şi Angliei în Sudanŭ. Unii pretindŭ a sci, că rĕspunsulŭ datŭ de Granville lui Hassan Fehmi paşa ar fi: Anglia şi Italia vorŭ ocupa, în interesulŭ siguranţei politice-economice, atâtea puncte pe litoralulŭ Mărei roşie câte vorŭ fi necesare, fără sĕ se vateme cu acésta drepturile de suveranitate principale ale Sultanului. De sigurŭ că Pórta va persista în protestulŭ sĕu, care va putea avea unŭ efectŭ numai în casulŭ când va fi susţinută de celelalte marĭ puterĭ.

Procesulŭ de pressă alŭ „Tribunei.“

(Urmare, după »Tribuna.«)

Apĕrătorulŭ Franciscŭ **Frühbeck**: Cu ocasiunea pertractării ultime, ţinută înaintea curţii cu juraţĭ la 15 Decemvre anulŭ trecutŭ, şi-a întrodusŭ d-lŭ acusatorŭ pledoarulŭ sĕu arĕtândŭ, că juraţii au apărutŭ înaintea baroului acestuia spre scutulŭ de drepturĭ sublime înainte cu mai multŭ de doi anĭ. Acéstă împrejurare a fostŭ citată ca dovadă de îndelungă răbdarea şi indulgenţa guvernului faţă cu presa, ér ruperea armistiţiului, ce a ţinutŭ atâtŭ de îndelungŭ între procurorulŭ reg. şi presă ca unŭ momentŭ pentru punibilitatea articolului din diarŭ supusŭ juraţilorŭ spre judecare.

De atuncĭ au trecutŭ 7 sĕptĕmânĭ şi éraşĭ vi se impune, d-lorŭ juraţi, problema, ca sĕ decideţĭ, că óre subverséză vre-unŭ atacŭ punibilŭ alŭ presei în contra statului, sĕu că acusa ridicată e lipsită de basă. In casulŭ primŭ acusatulŭ urma sĕ fie pedepsitŭ pentru motivulŭ că atâta timpŭ nu s'a mai ridicatŭ nicĭ o acusă. Ce e dreptŭ, eu nu susţinŭ, că atuncĭ s'a făcutŭ o cerere în forma acésta şi nicĭ nu susţinŭ, că adĭ s'a cerutŭ verdictulŭ d-vóstrĕ de „e vinovatŭ,« din causă că dela acusarea ultimă a trecutŭ unŭ intervalŭ de timpŭ atâtŭ de scurtŭ, dar e evidentă conclusiunea că, precum atunci s'a citatŭ pausa de mai multŭ de doi anĭ a guvernului ca unŭ meritŭ, întocmai astădĭ se aduce timpulŭ fórte scurtŭ, după care a urmatŭ antecesórei sale acéstă pertractare a curţilorŭ cu juraţĭ, — se atribuie numai pĕcătuirii presei locale.

Cu ocasiunea ultimei pertractărĭ înaintea curţi cu juraţĭ, juraţii au hotărîtŭ cu unŭ unanimŭ „nevinovatŭ“ la întrebarea despre necesitatea — dacă e permisŭ a dice aşa — ruperii păcii dintre procurorulŭ regescŭ şi presă. Astădĭ aţĭ fi avêndŭ de a vĕ dá expresiune convingerii, că óre póte i-se presei atribuí ca vină, că vi-se cere pentru a doua óră în timpŭ de şepte sĕptĕmânĭ verdictulŭ d-vóstre?

Acusa ridicată e una dintre cele mai grele. Ea se raportă la fapta, care e cualificată ca o provocare agitatorică de tăgăduire şi rĕsturnare a existenţei de statŭ şi a instituţiunii constituţionale a Ungariei; ea se raportă la o pedépsă de până la 5 anĭ. In adevĕrŭ temeiu destulŭ spre a luá în consideraţiune seriósă conţinutulŭ articolului, temeiu destulŭ spre a judecá maturŭ acusa, ce ţintesce la îndreptăţirea, la onórea şi libertatea alorŭ doi cetăţenĭ ai acestui statŭ. Iertaţi-mĭ sĕ adaugŭ la acéstă examinare conscienţiósă şi pe aceea a mea. Acésta voiescŭ sĕ o facŭ de o parte în convingerea că dênsa nu va împedecá pe nime de a-şĭ deprinde oficiulŭ sĕu de judecătorŭ cu deplină asprime la casulŭ când în articolŭ s'ar cuprinde întru adevĕrŭ provocarea aţiţătóre ce i-se impută, de altă parte pĕtrunsŭ de încrederea cea mai firmă, că iubirea de adevĕrŭ a d-vóstre, nesguduiveră prin nicĭ o consideraţiune laterală, de sigurŭ nu va declará de punibilă problema sublimă a publicistului de a păşí liberŭ, bărbătesce şi nespăriatŭ pentru convincţiunile sale.

Articolulŭ încriminatŭ se ocupă cu o cestiune, care — póte ca nicĭ o alta în statulŭ nostru — ia la disposiţiă nu numai în interesulŭ tuturorŭ cercurilor şi claselorŭ poporaţiuniĭ, ci deşteptă în mĕsură extraordinară şi patimile tuturorŭ celorŭ ce iau parte la aceea. Acésta e deoparte nisuinţa netăgăduită de a provoca procesulŭ de asimilaţiune a diferitelorŭ naţionalităţĭ din patria nóstră poliglotă în o naţiune, sau — unde s'a începutŭ deja pe acesta a'lŭ accelera, ca naţionelităţilorŭ nemaghiare sĕ li se restrîngă totŭ mai tare usulŭ limbei lorŭ naţionale şi sĕ li se îngreuneze totŭ mai tare însuşirea şi cultivarea temeinică a acesteia; de altă parte apĕrarea purtată cu o energiă mai mare sau mai mică în contra acestui atacŭ. Unŭ detailŭ alŭ acestei cestiunĭ de limbă, restrîngerea dreptului naţionalităţilorŭ de a face usŭ de limba lorŭ naţională la judecătorii, o ia articolulŭ ca punctŭ de plecare a expunerilorŭ sale şi şi eu trebue sĕ mĕ ocupŭ cu elŭ cu atâtŭ mai multŭ, cu câtŭ în actulŭ de acusaţiune se face imputarea, că articolulŭ ridică obiecţiunĭ în contra folosirei oficióse a limbei maghiare. Acéstă imputare e de totŭ neîndreptăţită. Nu în contra usului legalŭ alŭ limbei maghiare oficióse se luptă articolulŭ, ci în contra împrejurării, că usulŭ limbei mămescĭ se declară de nepermisŭ chiar şi în acele casurĭ, în care legea expresŭ îlŭ concede.

Pentru explicarea şi dovedirea acesteia, concedeţi-mĭ sĕ iau în consideraţiă legile referitóre la cestiunea limbilorŭ, genesa acelora. expunerea şi întrebuinţarea lorŭ prin organele statului. Cestiunea naţionalităţilorŭ a formatŭ. cu ocasiunea redobêndiriĭ constituţiunii, unŭ obiectŭ de căpeteniă atâtŭ de însemnatŭ, încâtŭ rescriptulŭ Maiestăţiĭ Sale urmatŭ la adresa primă din 1866 face amintire despre aceea în următorulŭ mod:

„Mai departe considerămŭ ca de lipsă de a recerca pe magnaţii şi deputaţii adunaţĭ, ca la iniţiativa proiectelorŭ regescĭ sĕu la ale dietei sĕ aducă la desbatere unŭ astfelŭ de proiectŭ, care să conţină o formulare clară şi expresă a drepturilorŭ naţionale ale locuitorilorŭ nemaghiarĭ ai Ungariei nóstre, extinderea acelora atâtŭ relativŭ la desvoltarea limbei şi a naţionalităţii lorŭ, câtŭ şi la raportele lorŭ politice.“

La aceste Francisc **Deák** a rĕspunsŭ în memorabila sa adresă:

»Şi noi scimŭ că sentimentulŭ naţionalŭ ce se desvóltă pe di ce merge totŭ mai tare merită atenţiune şi că nu se póte de a-lŭ mĕsura pe acesta cu mĕsura trecutului şi a legilorŭ mai vechĭ. Noi nu vomŭ uita, că locuitorii nemaghiarĭ ai Ungariei încă suntŭ cetăţenĭ ai Ungariei şi noi vomŭ acorda prin o lege cu deplină bunăvoinţă totŭ aceea ce cerŭ în acéstă privinţă interesele lorŭ şi binele publicŭ.«

Acéstă lege se cuprinde în titlulŭ: »Despre egala îndreptăţire a naţionalităţilorŭ,« articolulŭ de lege 44 din 1868 al cărui §. 1 alineatulŭ alŭ doilea dice:

„Egala îndreptăţire a tuturorŭ cetăţenilorŭ nemaghiarĭ ai Ungariei se póte supune, relativŭ la usulŭ oficialŭ alŭ diferitelorŭ limbĭ ale ţĕriĭ numai întru atâta unorŭ prescripţii deosebite, întru câtŭ acésta o pretinde ca necesară unitatea ţĕriĭ, posibilitatea practică a guvernării şi administraţiunii şi deprinderea punctuósă a justiţiei.«

§. 7 alŭ aceleiaşĭ legĭ conţine disposiţia, că fie-care locuitorŭ alŭ ţĕrii póte folosi la judecătoriile cercuale limba protocolară séu oficiósă a comunei sale, ér la alte judecătorii limba oficiósă séu protocolară a acelei jurisdicţiunĭ.

§. 8 alŭ acestei legĭ dispune: In casurile §-lui 7 judele resólvă acusa séu rugarea, în care s'a predatŭ instrucţia, ascultarea martorilorŭ, repertulŭ judecătorescŭ şi alte funcţiunĭ judecătorescĭ atâtŭ în afacerĭ de procesŭ, ca şi în procedurĭ penale — o conduce în limba partidelorŭ, ce pórtă procesulŭ, şi respective a persónelorŭ ascultate: potrocólele de pertractare ale proceselorŭ le pórtă totuşĭ în aceea limbă, pe care şi-o alegŭ din afacerile jurisdicţiunilorŭ prin învoiala partidelorŭ, ce pórtă procesulŭ. Conclusulŭ de citaţiă în interesulŭ partidelorŭ citate e de a se concipia în limba lorŭ naţională.

Conclusulŭ judecătorescŭ e de a se concipia în limba protocolului de pertractare.

§. 9 sună: In tóte procesele civile şi criminale, carĭ suntŭ de a se purta cu întrevenirea unui advocatŭ la judecătoriile de prima instanţă relativŭ la limbă, atâtŭ la purtarea procesului, câtŭ şi la luarea sentinţei, e de a se susţinea pretutindenea usulŭ de până acum până atuncĭ, până când va decide legislatura preste regularea definitivă a judecătoriilorŭ de prima instanţă şi peste procedura verbală.

Aceste suntŭ disposiţiunile carĭ ar avea de a forma basa pentru usulŭ la judecătorii a limbei naţionale din partea cetăţenilorŭ nemaghiarĭ ai Ungariei; ér o schimbare legală nu s'a făcutŭ până acum cu privire la aceste disposiţiĭ. Primulŭ atacŭ asupra acestorŭ disposiţii s'a întreprinsŭ în părţile ardelene ale Ungariei, atuncĭ, când preşedintele tablei regescĭ din Mureş-Oşorheiu, după ce a cercetatŭ în anulŭ 1872 ca comisarŭ ministerialŭ judecătoriile ardelene de nou înfiinţate, a exmisŭ o ordinaţiune contrară legilorŭ.

P e ş e d i n t e l e: Nu voiescŭ sĕ restrîngŭ libertatea apĕrăriĭ, dar îlŭ rogŭ pe d-lŭ apĕrătorŭ, sĕ nu se extindă aşa departe, deórece precedenţele enumĕrate nu se ţinŭ de obiectulŭ acusei.

Franciscŭ Frühbek (continuând): Eu credŭ însĕ totuşĭ că în adevĕr consună cu elŭ. Dar voi vorbi fórte pe scurtŭ. Plângerea ridicată de către preşedintele de pe atuncĭ alŭ tribunalului reg. din Braşovŭ în contra ordinaţiunii preşedintelui judecătoriei supreme din Mureşŭ-Oşorheiŭ precum şi interpelaţiunea făcută totŭ în aceeaşĭ causă din partea deputatului Gustavŭ **K a p p**, au avutŭ, ca urmare că ministrulŭ de justiţiă de pe acelŭ timpŭ, Stefan Bitto, a exmisŭ sub numĕrulŭ 3977 cu datulŭ de 3 Aprilie n. 1872 o ordinaţiune, prin care dispune că disposiţiile legale, carĭ se raportă la usulŭ limbilorŭ nemaghiare pe la judecătorii, sunt de a se păstra în esenţa lorŭ neschimbată. Se părea prin urmare, că starea creată prin lege — până la o mică schimbare — are se fie apĕrată şi susţinută din partea guvernului. Acéstă aparenţă a fostŭ însĕ înşelătóre. Prin ordinaţiunea din 15 Noemvre 1875 nr. 32,710 ministrulŭ din acelŭ anŭ, Perczel, a dispusŭ că intervenţiunea advocaţilorŭ — fie acésta verbală sau scripturistică — numai în acelŭ casŭ e de a se primi, dacă acestia la intervenirea lorŭ se vorŭ folosi exclusivŭ numaĭ de limba maghiară.

Ministrulŭ de justiţiă — interpelatŭ fiind în casa deputaţilorŭ pentru procederea sa contrară legilorŭ — n'a fostŭ în stare de a rĕsturna atacurile ridicate în contra'i şi declară (la 22 Februariu 1876): că deórece dênsulŭ, starea ce s'a născutŭ şi s'ar puté nasce pe lângă legea actuală din cestiunea limbilorŭ, nu o consideră de princiósă nicĭ în interesulŭ statului nicĭ a deprinderii justiţiei şi deórece elŭ ţine, că o îmbunătăţire radicală a acestorŭ stărĭ e posibilă numai pe calea legislativă, de aceea va ţiné de a sa datorinţă de a exopera sanarea rĕului existentŭ prin unŭ proiectŭ clarŭ — care sĕ escludă orĭce interpretare falsă.

Acestŭ proiectŭ de lege nu s'a adusŭ încă până acum, din contră însĕ cu datulŭ de 8 Aprilie 1878 s'a trimisŭ din nou o ordinaţiune a ministrului de justiţiă către judecătoriile încă neascultătóre prin care li s'a ordonatŭ strictŭ. ca în procese civile şi criminale, carĭ se pórtă cu intervenţia de advocaţĭ, sĕ se concédă numai usulŭ limbii maghiare. Astfelŭ s'a întêmplatŭ, că tribunalulŭ reg. din Sibiiu în şedinţa sa dela 14 Decemvre 1881 sub n-rulă 7544 a luatŭ conclusulŭ, ca actele advocaţiale ce nu se vorŭ preda în limba oficiósă a statului, începêndŭ din 1 Ianuariu 1881, sĕ se respingă.

De pe acestŭ timpŭ se întêmplă aci, ca şi în alte locurĭ mai înainte deja, acea desconsiderare a drepturilorŭ acordate de lege ale cetăţenilorŭ nemaghiarĭ ai acestei ţĕrĭ, — relativŭ la usulŭ limbii lorŭ naţionale. Abstragêndŭ dela aceea, că advocaţii ca representanţĭ ai partidelorŭ, ce'şĭ cércă dreptulŭ, sunt siliţĭ a se folosi exclusivŭ de limba maghiară în actele lorŭ, la pertractările înaintea judecătorilorŭ civilĭ şi la apĕrarea susţinută înaintea judecătorului criminalŭ, — se mai concipiază în limba maghiară resoluţiunea pîrilorŭ şi a cererilorŭ, repertulŭ luatŭ cu martorii, protocólele de pertractare, citaţiunile şi sentinţele judecătorescĭ — exclusiv numai în limba maghiară şi în procesele civile şi criminale, carĭ se pórtă fără intervenţiunea advocaţilorŭ.

Trebue apoi, dacă acésta stă în contradicere cu legea, sĕ considerămŭ ca neîndreptăţită sau chiar punibilă fapta că se vorbesce cu durere de ataculŭ ce se face sentimentului unei părţĭ a cetăţenilorŭ Ungariei? Póte-se trage la rĕspundere autorulŭ articolului incriminatŭ, dacă elŭ, cu considerare la aceea că pertractarea finală are de scopŭ a deştepta convingerea generală, că pedépsa e echitabilă şi trebuincíósă, că acéstă pedépsă e în faptă o satisfacţiune, — elŭ, autorulŭ consideră ca unŭ lucru nelogicŭ că pertrăctarea finală a unui procesŭ criminalŭ, s'a purtatŭ în o limbă, pe carea cei presenţĭ, sau celŭ puţinŭ, o parte a acestora nu o înţelegŭ? I se póte impune culpabilitate autorului, care numesce asuprire faptulŭ, că acusaţii sunt apĕraţĭ în o limbă pe carea ei nu o pricepŭ, că acestora li se publică sentinţa în o limbă neînţelésă de dânşii, cu tóte că limba lorŭ naţională e o limbă universală, o limbă a unei naţivnalităţĭ egalŭ îndreptăţite în Ungaria?

Dacă şi în lupta pentru bunurĭ materiale e îndreptăţită; cu câtŭ mai tare trebue sĕ fie îndreptăţită lupta pentru naţionalitatea propriă, după-ce credinţa şi atragerea către acésta trebue sĕ se privéscă nu numai ca unŭ dreptŭ, ci şi ca o datorinţă a fiiecăruĭ individŭ? Cu atâtŭ mai tare trebue sĕ stimeze acéstă luptă publicistulŭ care în calitate de espresiunea opiniunii publice, e chematŭ de a critica aceea ce se întêmplă publice, — e chematŭ a indica urmările ce sunt în stare sĕ le provóce întocmirile şi disposiţiile ce atingŭ interese publice.

(Va urma).

SCIRILE DILEI.

Academia română, în şedinţa sa dela 26 Ianuariu (7 Februarie) 1885, a luatŭ următórea decisiune:

„Vĕdêndŭ că raportulŭ anualŭ alŭ secretarului Sec- »ţiunii istorice a Academiei relativŭ la **M i ş c a r e a l i t e-** »**r a t u r e i i s t o r i c e î n R o m â n i a ş i î n s t r ă i n ĕ t a t e** »**u r m a t ă î n d e c u r s u l ă a n i l o r ŭ** 1880 şi 1881, pu- »blicatŭ în **A n a l e** pe 1881—1882 (seria II, tom. II »Secţ. II p. 165—330) s'a tradusŭ în limba germană şi „s'a adresatŭ prin acésta la unŭ cercŭ de cetitorĭ multŭ, »mai numerosŭ, putêndŭ provoca o discuţiune publică „prin foile streine;“

»Academia declară, că nu ia nicĭ unŭ felŭ de rĕs- »pundere pentru părerile cuprinse în raporturile anuale »ale Secretarilorŭ de Secţiunĭ.“

—0—

Ministrulŭ cultelorŭ şi instrucţiunii Trefort are de gândŭ sĕ înfiinţeze în comitatulŭ Coşiocnei încă dece scóle de statŭ.

—0—

Comisiunea de cincĭ, care lucréză statutele reuniunei dĕ maghiarisare din Cluşiu, a ţinutŭ la 5 Februariu n. o şedinţă, alŭ cărei resultatŭ face pe »Kolozs. Köz.« sĕ-şĭ iasă din fire de bucuriă, dicêndŭ că publiculŭ în curêndŭ se va afla în faţa unui faptŭ îndeplinitŭ.« Sêrmanĭ Sisifĭ!

—0—

D. T. Văcărescu, până acum ministru plenipotenţiarŭ alŭ României la Bruxelles, e permutatŭ în aceeaşĭ calitate la Roma.

—0—

»Naţiunea« spune, că negoţierile pentru rĕscumpĕrarea liniei Lemberg-Cernăuţĭ-Iaşĭ se vorŭ reîncepe în curêndŭ. D-nii de Kunhelt şi dr. Weisel, delegaţii consi-

liului de administrațiune ai acestei linii, au revenitŭ în Bucurescĭ. Se dice că compania ar fi cerêndŭ 90 de milióne pentru a cedá României partea românéscă a acestei linii, în întindere de vr'o 230 de kilometri.

—0—

Congresulŭ internaționalŭ alŭ poștelorŭ a fostŭ deschisŭ la 4 Februariu în Lissabona.

—0—

O'Donovan Rossa, care merge spre însănătoșare, a publicatŭ unŭ manifestŭ, în care amenință cu reprasalii în contra Englesilorŭ ce trăiescŭ în America, deórece elŭ bănuesce că Dudley a fostŭ plătită de guvernulŭ englesŭ și trimisă ca sĕ-lŭ omóre.

—0—

»Daily News« a primitŭ din Egiptŭ scirea, că în Chartum au fostŭ măcelărite 2000 de persóne.

Fóia »Magyar Allam".

Oradea-mare 25 Ianuariu v.

»Magyar Állam,« N-rii 35 și 36 din 5 și 6 Faurŭ n. 1885 din incidentulŭ proceselorŭ de pressă ultime numesce pe diariștii românĭ împreună cu curtea cu jurații din Sibiiu »trădători de patriă.« Astfelŭ ațîță acestŭ organŭ — scrisŭ, vedĭ Dómne, în spiritŭ eclesiasticŭ — publiculŭ sĕu cetitorŭ asupra poporului românŭ. Scimŭ cu toții, că dorința cea mai fierbinte a diaristicei maghiare este de a-ne învrășmăși cu tótă lumea și »M. A.« firesce nu póte face escepțiune. De accea l'amŭ lăsa și pe elŭ sĕ..... cânte la Innă, décă n'amŭ sci câte sacrificii morale și materiale se facŭ în favorulŭ lui din partea unorŭ preoțĭ carĭ dicŭ a fi românĭ.

Intrebămŭ acum pe respectivii d-nĭ preoțĭ, că óre cu ce inimă și cu ce consciință facŭ pentru „M. Állam« câte 30—40 de slujbe — intentiones — orĭ și-lŭ prenumeră câtĕ cu 20 de florinĭ, precând multe foi românescĭ au apusŭ din lipsa de abonanțĭ, ér altele și acum numai vegetéză, — cum este d. e. și »Fóia bisericéscă din Blașiu?" E recomandabilŭ a cetì din când în cand și foi inimice ca sĕ scimŭ ce părerĭ desvóltă, dar ca preoțĭ românĭ suntemŭ datorĭ a-ne prenumera mai ântêiu la foi române, chiar cu risiculŭ de a nu poté avé și pe »M. Á.«

E pĕcatŭ și »crimen laesae nationis nostrae" a-ne rugá pentr'unŭ inimicŭ și a-lŭ sprijini materialminte, — când elŭ din ajutoriulŭ primitŭ dela noi îșĭ fabrică arme pentru a luptá contra nóstră. — **Dixi.**

Din parlamentulŭ românŭ.

(Camera)

Ședința dela 25 Ianuariu. — D. Secretarŭ C. Zamfirescu dă citire mai multorŭ comunicate care se trimetŭ la comisiunile respective; între acestea: Mai mulțĭ locuitorĭ din Comuna Albescĭ, județulŭ Fâlciu, cerŭ a fi înproprietărițĭ. Mai mulțĭ rezerviștĭ din capitală cerŭ a li se da mijlóce de esistență, până la înproprietărire. Se citesce o propunere subscrisă de mai mulțĭ deputațĭ, prin care se cere modificarea legei pensiunilorŭ dela 1868 în sensŭ ca funcționarii atâtŭ civilĭ câtŭ și militarĭ sĕ pótă trece la pensii avêndŭ etatea de 50 anĭ. D. ministru alŭ domenielorŭ dă citire unui proiectŭ de lege pentru unŭ creditŭ de 2,000 fr. D. Mihăilescu presintă o petițiune a corpului profesoralŭ dela Seminariulŭ din Galațĭ, prin care cerŭ sĕ beneficieze și ei de legea de gradațiune.

D. raportorŭ Porumbaru, dă citire raportului, și proiectului de lege pentru înființarea de têrgurĭ de vite în orașele Severinŭ, Constanța și unu în Burdugenĭ (Moldova de susŭ Sucéva,) — proiectŭ depusŭ de d. ministru alŭ Domenielorŭ. Se prevede cheltuelile pentru înființarea tîrgurilorŭ, sĕ se facă jumĕtate cheltuelile de către Statŭ, și câte unŭ sfertŭ de către județŭ și comună. D. ministru alŭ Domenielorŭ cere ca acestŭ articolŭ sĕ se modifice în sensulŭ ca cheltuelile sĕ se repartiseze în părțĭ egale între statŭ, județŭ și comună. D. Karp, întrébă, care este suma rotundă la care s'ar urca cheltuelile. D. ministru alŭ Domenielorŭ rĕspunde d-lui Karp, că fixarea cheltuelilorŭ pentru unŭ têrgŭ se ridică la 900,000 lei. D. Codrescu dice că Statulŭ singurŭ ar trebuì sĕ se însărcineze cu cheltuelile acestorŭ têrgurĭ, scutindŭ astfelŭ judetele de sarcinĭ nouĕ.

D. raportorŭ Porumbaru, susține raportulŭ; d-sa declară că judetulŭ câtŭ și comuna Severin primescŭ cu cea mai mare plăcere acestŭ têrgŭ, dacă însĕ celelalte județe nu vorŭ voi a primi, de sigurŭ că acolo nu se vorŭ înființa. D. Karp întrébă cam câtŭ aproximativŭ se vorŭ urca veniturile acestorŭ têrgurĭ.

D. ministru alŭ comerciului dice că nu póte fixa aproximativŭ veniturile și când s'au hotărîtŭ pentru înființarea acestorŭ têrgurĭ, a avutŭ în vedere nu profitulŭ ce'lŭ puté trage, ci crearea unui debușeu acestei ramurĭ de avuțiă națională care astfelŭ ar înflori, mai cu sémă că astfelŭ de têrgurĭ ar puté apĕra vitele nóstre de epizootii, și orĭce comersantŭ din străinĕtate va găsi totdéuna sub privegherea sanitară. Conchide rugândŭ Camera sĕ binevoiéscă a primi acestŭ proiectŭ, deórece d-sa a avutŭ chiar cu județulŭ discuția în acéstă privință, și că județulŭ primesce cu mare plăcere aceste sarcinĭ.

D. Președinte dă citire amendamentului propusŭ de d. Codrescu, care dice că tóte cheltuelile sĕ fie pe séma Statului, remâindŭ tóte drepturile totŭ Statului

D. Cerchezŭ susține amendamentulŭ d-lui Codrescu.

D. Karp arată că raportulŭ din practiculŭ punctŭ de vedere lasă multŭ de doritŭ. Nici unŭ comerciantŭ străinŭ nu va veni la Severin sĕ cumpere porcĭ când va sci că nu póte trece granițele. Aceste cheltuelĭ vorŭ fi zadarnice, deórece granițele ne vorŭ fi închise. Propune a se retrămite acéstă lege din nou în studiulŭ secțiunilorŭ. D. ministru alŭ domeniilorŭ rĕspunde dlui Karp arătândŭ că argumentațiunea d-sale e greșită. D-sa susține a se face legĭ de prevedere, nu legĭ de esperiențe. D-sa dice că trebue sĕ ne preparămŭ sĕ fimŭ organisațĭ gata, ca atuncĭ când vețĭ denunța convecțiunea comercială, sĕ nu aibă țéra a suferi nimicŭ. Combate amânarea propusă de d. Karp, deórece acésta ar descuragia și activitatea ce se cere dela guvernŭ, ar face și unŭ rĕu efectŭ pentru țéră. — Se pune la votŭ legea în totalŭ și se primesce.

Academia ungurescă.

In ședința Academiei ungurescĭ dela 3 Februariu vorbì mai ântêiu profesorulŭ Sigmund Simonyi, care cugetă a țîné unŭ șirŭ de disertațiunĭ academice asupra obiecțiunilorŭ ridicate de Paulŭ Hunfalvy în scrierea volantă: »linguistica și instrucțiunea limbii.« (Nyelvtudomány és nyelvtanitás, Budapest 1884), în contra linguisticei moderne maghiare, representândŭ față cu Hunfalvy tesa stabilită de Mansvet Riedl și de Iosifŭ Budenz, că trupinile sĕu temele cuvintelorŭ ungurescĭ la începutŭ erau cu o vocală mai lungĭ, de cum suntŭ ele astădĭ. Pentru susținerea tesei sale aduce următórele argumente:

Ântêiu demustră din limbile înrudite că cuvintele ugrice (astfelŭ se numescŭ limbile din Nordulŭ Asiei, carĭ se înrudescŭ cu limba ungurésçă) aveau desinențe vocalice, carĭ în unele limbĭ ugrice numai în timpulŭ mai din urmă au dispărutŭ. — Alŭ doilea produce din monumentele vechĭ ungurescĭ numĕróse urme despre desinențe vocalice originale, carĭ altmintrelea nu s'ar puté esplica. — Alŭ treilea demustréză, că multe cuvinte străine, carĭ întrară forte de timpuriu în limba maghiară, avură desinențe vocalice, pe carĭ apoi cu timpulŭ în limba maghiară le perdură. — Alŭ patrulea demustră, că vocală numită legătóre, în care s'a conservatŭ până astădĭ o rĕmășiță din vechia desinență vocalică a temei (în cuvintele: ház-a-k, ir-o-mány, ir-o-gat) vocalele dintre cele douĕ linióre nu suntŭ vocale legătóre, ci suntŭ vócale, carĭ odinióră se aflau în trupina cuvintelorŭ și formézâ o parte integrantă a cuvêntului.

Așa că în cuvêntulŭ ház nu este representată adevĕrata trupină, ci aceea este ház-a așa în ház-a-m, ház-a-d, ház-a-ja; în ház-a-k numai k represeníă caracterulŭ pluralului și este derivatŭ dintr'unŭ t. Firesce, că (t) a avutŭ după sine una séu douĕ vocale, ca sĕ pótă trece în k și anume a trebuitŭ sĕ fi fostŭ teo séu tea, și stă în legătură cu trupina dela tobb, tav-ab. In limba Barmană „omenĭ« se esprimă prin luto, care însemnéză multitudo hominum, lu însémnă omŭ, to mulțime, așa au disŭ și protopărinții Maghiarilorŭ actualĭ, oniniórá haz-a-ko séu haz-a-teo casă mulțime, case; hal-a-k pesce, mulțime séu pescĭ; și noi Românii încă formămă pluralulŭ printr'unŭ cuvêntŭ ce însémnă felŭ precum vinŭ pl. vin-urĭ, mai de multŭ vinu-ură séu vino-voră.

Décă amŭ urmări acéstă cestiune interesantă ne-ar duce prea departe. Acéstă vocală importantă nu se póte privi dér ca o simplă vocală, la care sĕ servéscă numai spre a ușurá pronunțiațiunea. Hunfalvy precum în istoriă propagă teoriile cele mai absurde, astfelŭ caută și în linguistica maghiară sĕ propage teoriile cele mai greșite, pe basa cărora nu póte esplicá nicĭ cele mai elementare procese fonologice și morfologice ale limbei maghiare, ci după teoriile lui Hunfalvy la totŭ momentulŭ trebue sĕ alergĭ la vocale legătóre și sĕ dai cuvintelorŭ forme, carĭ n'au esistatŭ nicĭ odată în limba maghiară așa după Hunfalvy trebue sĕ desparțĭ kalap-om, kalap-od, ér după ceilalțĭ desparțĭ kalapo-m, kalapo-d, etc.

Așa dar și la Maghiarĭ în limbistică, suntŭ douĕ scóle: una a lui Hunfalvy, alta a lui Budenz. Amêndoi de origine germanĭ. Tot unŭ germanŭ Oswald demustră pe basa limbei maghiare, că némulŭ ungurescŭ nu este capabilŭ de o cultură și civilisațiune mai înaltă. Apoi sĕ nu stai încremenitŭ, când pe noi Românii ne totŭ torturéză cu cultura ungurésçă, când noi absolutamente nu ne putemŭ însușí cultură dela Ungurĭ. Dară nicĭ n'avemŭ trebuință de cultura lorŭ, pentru că nouĕ Românilorŭ ne stau la disposițiă alte culturĭ multŭ mai superióre și mai originale și mai acomodate cu firea și cu spiritulŭ limbei nóstre, cum este cultura latină, francesă, italiană, spaniolă și chiar cea grécă vechiă, cu carĭ avemŭ multe legăturĭ. Cu Ungurii n'avemŭ alte legăturĭ, decâtŭ acelea ce le are aurulŭ și argintulŭ printre stâncĭ, printre carĭ se află.

SCIRĬ TELEGRAFICE.

Budapesta, 9 Februariu. — Conferența opozițiunei moderate a stabilitŭ tecstulŭ resoluțiunei ce voiescŭ sĕ-o propună în contra proiectului de reformă a camerei magnațilorŭ. In Conferența partidei tisaiste s'a începutŭ discusiunea generală asupra acestui proiectŭ și se va continua mâne.

Budapesta, 9 Februariu. — Adunarea generală constituantă a reuniunei pentru industria de arte alese pe Trefort de președinte, pe ministrulŭ Szecheny Bela și pe Lypthay de vice-președințĭ.

Paris, 9 Februariu. — Poliția a arestatŭ douĕ-decĭ de anarchiștĭ, carĭ ținură discursurĭ prin cari ațîțau și îndemnau poporulŭ la prădare. Toțĭ cei ce au arangiatŭ întrunirea metinguarilorŭ anarchistice pe diua de erĭ au fostŭ arestațĭ.

Viena, 9 Februariu. — Adunarea generală a societății de acțiunĭ dela Stadttheater au decisŭ lichidațiunea.

DIVERSE.

Norocŭ orĭ focŭ. — Norocul ŭ este ciudatŭ; la unii vine pe saltea, fără nicĭ o muncă din partea lorŭ, alții însĕ alérgă cu gura căscată după dênsulŭ, dar le ese cu totulŭ secŭ. Ce e dreptŭ, se întêmplă adesea chilipirurĭ. Se vĕdŭ pe tótă diua ómenĭ perduțĭ, cu averea prăpădită și incapabilĭ de a-șĭ scóte viața prin munca lorŭ, punêndŭ mâna pe zestre fabulósă și speriândŭ lumea cu gusturile lorŭ desordonate. »A datŭ norocul ŭ peste dênsulŭ," dice lumea când se împedică de asemenea fericițĭ muritorĭ. Cam la acésta se gândea de sigurŭ și bietulŭ Riffler împărțitorŭ de anunțurĭ, când a primitŭ următórea scrisóre: »Ingerașulŭ meu! Te-i minuna de îndrăsnéla mea, dar dragostea iartă tóte; sunt sigură că-țĭ aducĭ aminte de mine, pentru că mie îmĭ imparțĭ de douĕ trei orĭ pe di, după cum mĕ împinge gândulŭ ca sĕ viu sĕ te vĕdŭ, anunțurile tale; și credŭ că ai băgatŭ de sémă cu câtă dragoste te privémŭ. Ah! imĭ vine sĕ plângŭ ca o nebună când te vĕdŭ cu aerulŭ tĕu așa de măreţŭ, împărițndŭ la anunțurĭ pe la trecătorĭ. Scumpulŭ meu îngerŭ, sunt vĕduvă, tênĕră și plăcută, după cum ai pututŭ vedea singurŭ, cu 8,000 lei venitŭ și cu o mulțime de pretendențĭ; dar de când te amŭ vĕdutu, nu te vreau de câtŭ pe tine. Te voiu asceptá astă séră ca sĕ vorbimŭ, și o sĕ vedĭ mai bine de douĕ sute din anunțurile tale pa carĭ le-amŭ pastratŭ ca suvenirŭ dela tine. Astă séră la 8 óre. Amelia, vĕduvă Champion, proprietărésă strada Pigalle 22, catulŭ 1, pe partea din dosŭ. P. S. Cu tóte acestea scrie'mĭ unŭ bilețelŭ ca sĕ sciu décă ții la mine, căcĭ fără asta nu mai veni. Amelia care te iubesce.« — Cine s'ar fi gânditŭ că acéstă drăgălașă scrisóre avea sĕ aducă pe Rifflet înaintea tribunalului corecționalŭ? Iată cum povestesce lucrulŭ reclamantulŭ Chataignon: Așa este, recunoscŭ că am făcutŭ o glumă cu Rifflet, care de feiulŭ sĕu este forte fudulŭ, închipuindu'șĭ că tóte muerile se prăpădescŭ după dênsulŭ, și credêndŭ, fiindŭ că nu'șĭ cunósce părinții, că se trage din viță mare... Rifflet: Necunoscêndu'mĭ etimologia și avêndŭ gusturĭ superióre sórtei desgustătóre în care m'a aruncatŭ natura, cu dreptŭ cuvêntŭ potŭ sĕ am o asemenea credință. Președintele (către reclamantŭ): In sfêrșitŭ, te a bătutŭ pentru păcălitura ce 'i ai făcutŭ? Rifflet: Mĕ rogŭ, d-le președinte, lucrulŭ este teribilŭ! Când ajungŭ la catulŭ ântêiu, în partea din dosŭ, mĕ pomenescŭ cu unŭ omŭ câtŭ unŭ munte că mĕ dă în ghionturĭ josŭ pe scară; atuncĭ, citindŭ din nou scrisórea și cunoscêndŭ condeiulŭ lui Chataignon, 'mĭ-am disŭ numai decâtŭ: „elŭ 'mĭ a făcutŭ măgăria asta.« Chataignon: Asta nu'țĭ da dreptulŭ sĕ mĕ omorĭ în bătaie, cum 'mi-ai făcutŭ. Rifflet: Nu, dar, d-le președinte, pune-te în loculŭ meu; eram nebunŭ de bucurie când am primitŭ scrisórea (o citesce.) Numai de câtŭ m'am dusŭ la cârciumarulŭ de alăturĭ, am bĕutŭ câteva pahare ca sĕ mĕ rĕcorescŭ și am cerutŭ ca sĕ scriu acelei persóne, cărei 'i-am trimisŭ scrisórea, m'am mai cinstitŭ pe urmă cu o oca de vinŭ, fiindŭ că eram prea turmentatŭ. Chataignon: Așa facŭ toțĭ bețivii. Președintele: Tacĭ din gură! Rifflet: Pe urmă mĭ-am disŭ: ce facŭ cu Augustina, buna mea pretină pe care nu o mai potŭ țíné, de vreme ce o sĕ iau pe vĕduva cu 8,000 lei venítŭ? Nu vreamŭ sĕ o reducŭ la funcțiunea nenorocită de muritóre de fóme, și m'am hotărîtŭ sĕ o căpătuescŭ. Am dat'o dar unui tinichigiu pe unŭ pachetŭ de tutunŭ; când i-amŭ spusŭ Augustinei acésta, ea mĭ-a rĕspunsŭ pré bine! și séra mĕ pomenescŭ aruncatŭ josŭ din capulŭ scărei, că puteam sĕ-mĭ rupŭ și gâtulŭ! Președintele! Destulŭ! Rifflet: Și închipuescețĭ, d-le președinte, că Chataignon și cu mine eram prietenĭ ca Oreste cu Pilatŭ, după cum ne învață vechiulŭ testamentŭ. Președintele: Destulŭ! Ședĭ josŭ! Chataignon: Fiindŭ că eram prietenĭ, trebuia sĕ rîdĭ și tu. Rifflet: Te desprețuescŭ, asta am sĕ-țĭ spunŭ. Chataignon: Și eu... Peședintele: Facețĭ bunătate de tăcețĭ din gură! Rifflet: El îmĭ procură întreruperĭ sinalagmatice. Tribunalulŭ îlŭ condamnă la optŭ dile închisóre. Chataignon: Ia sĕ vedemŭ Rifflet... Prietenĭ vechĭ... Rifflet (cu maiestate): Pei din chiĭ mei. „Dreptulŭ.«

Editorŭ: Iacobŭ Mureșianu.
Redactorŭ responsabilŭ: Dr. Aurelŭ Mureșianu

Cursulŭ la bursa de Viena
din 8 Februarie st. n. 1885.

Rentă de aurŭ 4% . . .	98.25
Rentă de hârtiă 5% . .	94 20
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	146.25
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune) . . .	99.30
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	122.50
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	107.40
Bonurĭ rurale ungare . .	102.—
Bonurĭ cu cl. de sortare	1C1.50
Bonurĭ rurale Banat-Timişŭ	101.50
Bonurĭ cu cl. de sortare	101.—
Bonurĭ rurale transilvane	101.50
Bonurĭ croato-slavone . .	100.—
Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	98 50
Imprumutulŭ cu premiu ung.	118.90
Losurile pentru regularea Tisei şi Segedinului .	118.—
Renta de hărtiă austriacă	83.45
Renta de arg. austr. . .	84.—
Renta de aurŭ austr. . .	106.75
Losurile din 1860 . . .	137 50
Acţiunile băncei austro-ungare	866 —
Act. băncei de creditŭ ung.	312.75
Act. băncei de creditŭ austr.	303.40
Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.80
Napoleon-d'orĭ	$9.77^1/_2$
Mărcĭ 100 împ. germ. . .	60.30
Londra 10 Livres sterlinge	123.70

Bursa de Bucurescĭ.
Cota oficială dela 26 Ianuariu st. v. 1884.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%). . . .	—	—
Renta rom. amort. (5%) . .	$93^1/_2$	—
» convert. (6%) . .	88	—
Împr. oraş. Buc. (20 fr.) . .	32	—
Credit fonc. rural (7%) . .	$98^1/_2$	—
» „ „ (5%) . .	$84^3/_4$	—
» » urban (7%) . .	96	—
» » » (6%) . .	90	—
» » » (5%) . .	83	—
Banca naţională a României	1195	—
Ac. de asig. Dacia-Rom. . .	280	—
« » » Naţională . .	207	—
Aurŭ	$11^1/_2$%	—
Bancnote austriace contra aurŭ	—	—

Cursulu pieţei Braşovŭ
din 9 Februarie st. n. 1885.

Bancnote românescĭ	Cump.	8 70	Vênd.	8.72
Argint românesc	»	8.50	»	8.60
Napoleon-d'orĭ	»	9.75	»	9.77
Lire turcescĭ	»	10.98	»	11.—
Imperialĭ	»	9.98	»	10.—
Galbenĭ	»	5.70	»	5.76
Scrisurile fonc. »Albina« . .	»	100.50	»	101.—
Ruble Rusescĭ	»	128.—	„	129.—
Discontulŭ	» . . .	7—10 % pe anŭ.		

Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei“ se potŭ cumpĕra în tutungeria lui Gross (în casa prefecturei.)

Mersulŭ trenurilorŭ

pe linia **Predealŭ-Budapesta** şi pe linia **Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta** a călei ferate orientale de statŭ reg. ung.

Predealŭ-Budapesta

	Trenŭ accelerat	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Bucurescĭ	7.15	—	—	—
Predealu	1.09	—	—	9.50
Timişŭ	1.33	—	—	10.15
Braşovŭ (	2.06	—	—	10.50
(	2.16	6.30	5.45	
Feldióra	2.44	7.09	6.28	
Apatia	3.03	7.41	7.07	
Agostonfalva	3.18	8.09	7.42	
Homorodŭ	3.51	8.53	8.51	
Haşfaleu	4.51	10.18	10.52	
Sighişóra	5.11	10.55	11.56	
Elisabetopole	5.39	11.36	12.43	
Mediaşŭ	6.00	12.11	1.23	
Copsa mică	6.29	12.35	2.07	
Micăsasa	—	12.54	2.27	
Blaşiu	7.02	1.29	3.06	
Crăciunelŭ	—	1.45	3.22	
Teiuşu	7.38	2.26	4.15	
Aiudŭ	7.55	2.48	4.44	
Vinţulŭ de susŭ	—	3.12	5.10	
Uióra	—	3.19	5.19	
Cucerdea	8.24	3.36	5.47	
Ghirisŭ	8.48	4.10	6.38	
Apahida	—	5.39	8.51	
Cluşiu (	10.08	5·59	9.18	
(	10.18	6.28	8.00	
Nedeşdu	—	6.54	8.34	
Ghirbĕu	—	7.10	8.59	
Aghirişŭ	—	7.25	9.35	
Stana	—	7.49	10.16	
Huiedinŭ	11.33	8.11	11.04	
Ciucia	12.06	8.52	12.17	
Bucia	—	9.11	12.47	
Bratca	—	9.29	1.21	
Rév	12.25	9.52	2.05	
Mezö-Telegd	1.11	10.27	3.08	
Fugyi-Vásárhely	—	10.46	3.39	
Várad-Velinţe	—	10.56	3.55	
Oradia-mare (	1.49	11.04	4.06	
(	1.54	11.14	7.30	
P. Ladány	3.14	1.47	11.05	
Szolnok	5.10	4.40	2.37	
Buda-pesta	7.30	7.44	6.40	
Viena	2.00	6.20	2.00	

Budapesta—Predealŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ accelerat	Trenŭ omnibus
Viena	8.25	8.35	3.30	8.00
Budapesta	8.00	6.55	9.45	2.47
Szolnok	11.24	10.55	12.18	6.36
P. Ladány	2.01	2.04	1.59	10.09
Oradea mare (	4.11	5.13	3.20	
(	4.21	9.37	3.25	
Várad-Velencze	4.29	9.45	—	
Fugyi-Vásárhely	4.40	9.59	—	
Mezö-Telegd	5.02	10.28	3.56	
Rév	5.46	11.41	4.31	
Bratca	6.09	12.15	—	
Bucia	6.28	12.48	—	
Ciucia	6.52	1.48	5.28	
Huiedin	7.32	3.21	6.01	
Stana	7.51	3.54	—	
Aghiriş	8.12	4.34	—	
Ghirbĕu	8.24	4.52	—	
Nedeşdu	8.38	5.11	—	
Cluşiu (	8.57	5.40	7.08	
(	9.23	6.00	7.18	
Apahida	9.50	6.29	—	
Ghiriş	11.15	8.14	8.29	
Cucerdea	12.04	9.49	8.53	
Uióra	12.12	9.58	—	
Vinţulŭ de susŭ	12.19	10.07	—	
Aiudŭ	12.45	10.42	9.17	
Teiuşŭ	1.15	11.32	9.40	
Crăciunelŭ	1.44	12.03	—	
Blaşŭ	2.00	12.24	10.12	
Micăsasa	2.34	12.43	—	
Copşa mică	2.52	1.22	10.45	
Mediaşŭ	3.27	2.24	11.07	
Elisabetopole	4.01	3.06	11.29	
Sigişóra	4.50	4.17	12.15	
Haşfaleu	5.08	4.51	12.30	
Homorod	6.47	7.07	1.32	
Agostonfalva	7.36	8.10	2.04	
Apatia	8.09	8.46	2.24	
Feldióra	8.41	9.20	2.44	
Braşovŭ (	9.20	10.15	3.15	
(	—	6.00	3.25	
Timişŭ	—	6.57	4.03	
Predealu	—	7.32	4.28	
Bucurescĭ	—	—	10.25	

Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Teiuşŭ	2.39	9.50	8.20
Alba-Iulia	3.40	10.42	9.10
Vinţulŭ de josŭ	4.04	11.09	
Şibotŭ	4.35	11.43	
Orăştia	5.02	12.13	
Simeria (Piski)	5.44	1.22	
Deva	6.05	1.48	
Branicĭca	6.34	2.21	
Ilia	7.01	2.54	
Gurasada	7.15	3.09	
Zam	7.49	3.48	
Soborşin	8.32	4.37	
Bĕrzova	9.19	5.30	
Conopŭ	9.40	5.58	
Radna-Lipova	10.16	6.38	8.24
Paulişŭ	10.32	6.56	8.41
Gyorok	10.48	7.15	9.01
Glogovaţŭ	11.17	7.48	9.30
Aradŭ (	12.32	8.05	9.45
(	12.00	8.45	6.10
Szoluok	4.00	2.10	7.27
Budapesta	7.44	6.40	—
Viena	6.20	—	—

Budapesta-Aradŭ-Teiuşŭ.

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	8.25	8.35
Budapesta	8.00	6.55
Szolnok	11.14	12.28
Aradŭ (	3.35	5.30
(	4.00	6.20
Glogovaţŭ	4.16	6.39
Gyorok	4.47	7.19
Paulişŭ	5.02	7.39
Radna-Lipova	5.25	8.11
Conopŭ	5.57	8.49
Bĕrzova	6.18	9.18
Soborşin	7.11	10.27
Zam	7.48	11.18
Gurasada	8.22	11.57
Ilia	8.40	12.27
Branicĭca	9.02	12.57
Deva	9.32	1.45
Simeria (Piski)	10.12	2.58
Orăştiă	10.47	3.46
Şibotŭ	11.14	4.20
Vinţulŭ de josŭ	11.46	5.06
Alba-Iulia	12.21	6.15
Teiuşŭ	12.53	7.00

Aradŭ-Timişóra

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Aradŭ	6.00	12.30
Aradulŭ nou	6.26	12.54
Németh-Ságh	6.51	1.19
Vinga	7.28	1.50
Orczifalva	7.49	2.12
Merczifalva	8.09	2.30
Timişóra	8.58	3.15

Simeria (Piski) **Petroşenĭ**

	Trenŭ omnibus
Simeria	3.08
Streiu	3.45
Haţegŭ	4.33
Pui	5.19
Crivadia	6.05
Baniţa	6.43
Petroşenĭ	7.00

Timişóra-Aradŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Timişóra	12.25	5.00
Merczifalva	1.16	5.56
Orczifalva	1.34	6.16
Vinga	2.04	6.50
Németh-Ságh	2.25	7.11
Aradulŭ nou	2.54	7.44
Aradŭ	3.10	8.00

Petroşenĭ—Simeria (Piski)

	Trenŭ omnibus
Petroşenĭ	8.56
Baniţa	9.37
Crivadia	10.09
Pui	10.48
Haţegŭ	11.26
Streiu	12.06
Simeria	12.37

Nota: Órele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

Tipografia ALEXI, Braşovŭ.